

MISCHELLANEA

Denkmaltopographie Siebenbürgen. Stadt Schäßburg 4.1. Topografia monumentelor din Transilvania. Municipiul Sighișoara 4.1. Elaborat de Corina Popa cu studenți ai Academiei de Arte București. Editat de Cristoph Machat. Editura Rheinland Köln, 2002, 238 pagini, in folio.

Lucrare bilingvă (germană și română) privind istoria și arhitectura Municipiului Sighișoara, alcătuită și redactată de personalități prestigioase din domeniul istoriei artei și arhitecturii românești, realizată în condiții grafice excepționale, pune la dispoziția cercetătorilor și instituțiilor abilitate cu protecția și conservarea patrimoniului arhitectural un inventar aproape exhaustiv al monumentelor din orașul Sighișoara, oraș inclus din decembrie 1999 pe lista patrimoniului mondial UNESCO.

În primul capitol *Sighișoara istorie succintă* este prezentată o excepțională sinteză a istoriei orașului începând de la întemeierea sa în sec. XII - XIII de către coloniștii germani chemați aici de regii maghiari pentru a contribui la dezvoltarea economică a zonei, până în 1944 - 1945. În cadrul acestui capitol sunt trecute în revistă etapele de dezvoltare ale orașului, structura urbanistică, dispoziția monumentelor de arhitectură și evoluția arhitecturii orașului, arhitectura de apărare, arhitectura civilă și arhitectura industrială a orașului Sighișoara.

Cu privire la prima mențiune documentară a toponimului medieval, în primul capitol se face precizarea corectă că nu este *Castrum Sex* (1280) așa cum se considera până acum în majoritatea lucrărilor de istorie, fiind vorba de toponimul *Schespurch* databil în 1298. Toponimul românesc din 1435, precizat cu caractere slavone într-o scrisoare a lui Antonie Cămărașul, este „*Șeghișore*” („*Schegischore*”) și nu „*Săghișoare*”, cum din eroare se menționează în tabelul cronologic de la pagina 83. Toponimul românesc are la bază rădăcina „*ség*” („*șeg*”) = colină (în limba maghiară). Aceași rădăcină o întâlnim la o serie de mențiuni documentare ale orașului din secolele XIV-XV: „*Castrum Scheks*” (1364), „*Castro Schechs*” (1411), „*Castro Schegs*” (1417) sau „*Castro Seges*” (1450), cu precizarea importantă pentru specialiștii români, că în limba maghiară litera „*s*” se citește „*ș*” (vezi G. Nussbächer: *War Schässburg die „sechste Burg”?* - A U Ch, IV, 1994).

Următorul capitol este *Fișa de localitate* care conține și un tabel cronologic. La pagina 79 din *Fișa de localitate* aflăm că: „în partea de vest a orașului, în locul numit Stejăriș (Pe Breite), au fost descoperite urmele unei așezări preistorice. Trebuie să precizăm de la început că pe platoul Breite de la Sighișoara nu există nici un fel de urme de așezări, nici preistorice, nici din altă perioadă, platoul fiind situat la altitudinea de 650m și fiind total lipsit de surse de apă. Totuși în marginea de sud-est a platoului, în punctul numit Dealul Kulterberg, în 1862, Karl Fabritius a făcut o descoperire importantă, așa-numitul cimitir dacic de epocă romană de la Kulterberg. Aici, într-o groapă cu dimensiunile de 4,60x3,50m au fost găsite trei straturi de cenușă în care se aflau fragmente ceramice și 114 denari romani imperiali, databili de la Antoninus Pius (138-161) până la Marcus Aurelius (161-180). Descoperirea a fost apreciată inițial ca având un caracter funerar, dar o serie de autori consideră că este vorba de un tezaur (vezi și: Gh. Baltag, *Sighișoara înainte de Sighișoara*, 2000, p. 126-129 - cu bibliografia).

Se menționează în continuare existența unui topor de aramă găsit la Sighișoara și păstrat la Tg. Mureș ca provenind din colecția fostului Gimnaziu Catolic din Sighișoara. Se pare că autorul materialului despre istoria veche a Sighișoarei nu s-a oboșit să descopere faptul că Sighișoara, fiind un oraș săsesc (evanghelic), nu a avut nici un fel de Liceu Catolic pe teritoriul său.

Tot la pagina 79 apare informația următoare: „în anul 1888 au fost descoperite în împrejurimile orașului șapte bare din aur datând din epoca târzie a bronzului”. În afara de topoarele de bronz menționate în material, în literatura de specialitate sunt citate și următoarele descoperiri de la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului de pe teritoriul municipiului Sighișoara:

- a. grup de obiecte de bronz care ar fi putut aparține unui depozit din Ha A-B;
- b. două topoare și câteva lingouri de bronz;
- c. șapte topoare de bronz;
- d. două brățări spiralate cu câte 10 spire;
- e. două mărgele „cornet” și 2 pandantive cochiliforme din foaie de bronz;
- f. șapte verigi de aur cu patru muchii.

De pe Dealul Cetății din Sighișoara mai provin și cei trei cercei de aur descoperiți în 1904 în apropierea Turnului cu Ceas cu prilejul unor lucrări edilitare. Cele trei piese au fost găsite în două morminte de înhumație databile în perioada Hallstatt A-B. Cele șapte verigi de aur cu patru muchii și cei trei cercei, de asemenea de aur, sunt singurele piese din acest material databile la sfârșitul epocii bronzului și descoperite pe teritoriul municipiului Sighișoara. Despre această importantă descoperire din anul 1904 nu se face nici o mențiune în materialul analizat.

La pagina 80 atunci când se prezintă descoperirile arheologice de pe Dealul Wietenberg aflăm că: „vasele din ceramică sunt decorate... cu motive spiralice pictate” și că: „cea mai importantă descoperire a fost făcută în zona cea mai înaltă a platoului”, precum și faptul că pe Wietenberg s-au descoperit mai multe monede între care și: „trei denari romani bătuți în timpul lui Antoninus Pius și Marcus Aurelius”.

Dacă autorul ar fi parcurs cu puțină atenție lucrările de specialitate ar fi putut observa următoarele:

ceramica pictată cu motive spiralice nu aparține perioadei bronzului mijlociu; pe suprafața așezării fortificate de pe Dealul Wietenberg nu există un „loc mai înalt” (o acropolă), fiind vorba de un platou în pantă ușoară care acoperă toată suprafața dealului; cele mai noi cercetări asupra așezării de pe Wietenberg (vezi lucrarea semnată de I. Andrițoiu, A. Rustoiu - *Sighișoara-Wietenberg. Descoperiri preistorice și așezarea dacică*, Buc., 1997) au exclus orice idee a unei prezențe romane pe teritoriul așezării de aici. Cele trei monede romane menționate de unii autori nu provin în nici un caz de pe Wietenberg.

Tot la pagina 80 se află o altă informație eronată cu privire la câmpul de gropi de lângă Wietenberg, considerat a fi: „o necropolă cu 27 de morminte dintre care 9 de incinerare și 18 de înhumație”.

La cca. 30m nord-est de fortificație au fost găsite într-adevăr 8 gropi rotunde mari care au conținut 19 schelete umane, majoritatea în poziții neanatomice, 4 gropi mai mici cu materiale de incinerare și o groapă care a conținut schelete de copii. Este vorba deci de un total de 13 posibile morminte, dintre care 9 de înhumare și 4 de incinerare (vezi și Gh. Baltag, *op. cit.*, 2000, p. 91-96).

În continuare la pagina 80 citim următoarele: „În cartierul Plopilor.. cercetări arheologice efectuate în anul 1963 au descoperit în spatele blocului turn o forjă cu vatră din piatră datând din epoca fierului (perioada Latène)”. Descoperirile din această zonă s-au efectuat în 1976 de autorul acestor rânduri și s-au publicat în 1979. Nu este vorba de epoca fierului, vestigiile aparținând perioadei migrațiilor și datându-se larg în secolele VII-VIII. Blocul turn din acest cartier de fapt nici nu exista în 1963 (vezi și Gh. Baltag, „Date pentru un studiu arheologic al zonei municipiului Sighișoara”, *Marisia*, IX, 1979).

Tot la pagina 80 în relatarea despre castrul roman de la Podmoale, din apropiere de Sighișoara, aflăm despre o inscripție funerară inexistentă („Aurelia Plotina”) și despre o serie de cărămizi cu ștampila *cohortei a IV-a Biorum!* de asemenea inexistentă. Așa cum a stabilit o autoritate în domeniu, savantul I. I Russu, de la Podmoale provin trei inscripții sigure:

- un altar votiv din calcar pe care figurează AURELIA GALLA(?), soția lui Aurelius Decimus;
- un altar votiv din calcar, fragmentar, închinat lui Jupiter, Junonei și Minervei;
- o lespede funerară din calcar pe care figurează AELIA LUCILLA.

În ceea ce privește ștampilele de pe materialul tegular s-a stabilit clar că foarte puține țigle și cărămizi provin de la Podmoale, majoritatea materialului ștampilat fiind procurat de Gimnaziul evanghelic din Sighișoara prin schimburi. Inclusiv mult invocata ștampilă: „Cohors I Ubiorum”, nicidecum Biorum, nu este de aici (vezi și Gh. Baltag, *op. cit.*, 2000, p. 113-119).

La pagina 81 se menționează în continuare existența unei necropole romane de incinerare cercetată prin săpături arheologice între anii 1960-1973 în punctul Pârâul Hotarului de pe Valea Șaeșului. Aici ar fi fost cercetate 52 de morminte cu un bogat inventar între care și 126 de monede. La Pârâul Hotarului s-a descoperit într-adevăr o necropolă de perioadă romană aparținând unor coloniști illiro-pannoni, după cum reiese din textul celor trei inscripții funerare foarte importante găsite aici. Nu s-au găsit însă decât 76 de monede, multe dintre ele grupate în fișicuri de câte 2-6 monede legate cu bandă subțire de cupru. În ceea ce privește numărul gropilor de incinerare el nu este nici până astăzi clarificat.

Tot la pagina 81 cu privire la descoperirile arheologice de la Dealul Viilor (Cătuțul Viilor) citim următoarele: „Pe baza pieselor ceramice și a altor obiecte așezarea a fost datată în sec. IV-XI”. Așezările postromane de la Dealul Viilor au fost încadrate cronologic între sec. III-IV și VIII-IX. Mai există și o locuire din sec. XII pe care cercetătorii au pus-o în relație cu o necropolă din a doua jumătate a sec. XII descoperită în apropiere și din care s-au dezvelit 140 de morminte de înhumare și nicidecum 7 morminte de înhumare, cum citim

---

în continuare la pag. 81 din lucrarea analizată. În afară de acestea la Dealul Viilor au fost cercetate și următoarele necropole: o necropolă din epoca bronzului final (15 morminte), o mică necropolă din perioada sec. III-IV cu urne de incinerare de tip carpic și o necropolă databilă larg în sec. IV-VI, cuprinzând 41 de morminte de înhumare.

De asemenea la pagina 81 citim în continuare: „În împrejurimile orașului au fost descoperiți doi cercei de aur și o cataramă de argint din sec. VI.” Trebuie menționat că aceste descoperiri au fost datate corect de R. Harhoiu în sec. V. Însă în împrejurimile orașului există și o descoperire cu doi cercei de bronz databili în sec. VI, dar care nu apare nicăieri în material. (vezi și Gh. Baltag, *op. cit.*, 2000, p. 158)

La pagina 82 aflăm că în anul 1975 în pivnița așa-numitei case Vlad Dracul, amplasată greșit în Str. Parohiei nr. 5, a fost descoperit un nivel de materiale din epoca fierului, mai multe niveluri de locuire medievală, precum și fundamentele unor case mai vechi. În pivnița casei amintite nu se puteau face nici un fel de descoperiri, pentru simplul motiv că această casă nu a avut pivniță. Toate descoperirile arheologice din această zonă au fost realizate în curtea casei Vlad Dracul, unde s-au găsit în principal urmele unei case din sec. XIII, precum și anexele acestei locuințe din perioada de început a Cetății.

La pagina 86 găsim încă o regretabilă confuzie: „În 1631 partea de est a Cetății a fost fortificată prin construirea bastionului din fața Curții Călugărilor, prin demolarea Turnului Bărbierilor și construirea Turnului Fierarilor.” În realitate în 1631 primarul de atunci M. Eisenburger **a demolat** bastionul din fața Curții Călugărilor și **a retras** zidul pe traseul actual, construind în același timp puternicul Turn al Fierarilor, care garantează fortificarea zonei.

În continuare lucrarea prezintă catalogul tuturor monumentelor și siturilor arhitectonice din Orașul de Sus și din Orașul de Jos, catalog foarte bine alcătuit. Totuși mai există câteva mici scăpări, care trebuie semnalate: la pagina 122 la obiectivul „Scara acoperită” observăm o datare incorectă a momentului construcției. Această scară nu a fost construită în anii 1660-1662. Cine cunoaște istoria Cetății știe ce evenimente dramatice s-au petrecut în perioada respectivă și știe că acest lucru nu era posibil atunci. G. Nussbacher a stabilit cu precizie că monumentul acesta a fost construit de vrednicul primar al Cetății J. Both în anul 1654.

La pagina 163 fosta școală evanghelică de băieți din str. Ilarie Chendi nr. 7, actualmente Liceul Agro-industrial din Sighișoara, este considerată „Grupul Școlar Forestier.”

De asemenea Gimnaziul de Stat „Aurel Mosora”, fosta școală primară de fete nr. 2 din str. A. Șaguna nr. 6, se știe că a fost construit din inițiativa primarului de atunci Aurel Mosora în anii 1934-1936 și nicidecum între anii 1920-1930, cum apare la pagina 204 din lucrarea analizată.

Dincolo de toate aceste confuzii, inadvertențe sau erori, cu privire mai ales la istoria veche a municipiului Sighișoara (*Fișa de localitate*), lucrarea rămâne un important instrument de lucru pentru toate categoriile de specialiști din domeniile istoriei, arhitecturii și protecției patrimonialului.

(Dr. Gh. Baltag)

Gheorghe Baltag Sighișoara. Schäßburg.Segesvár.Istoria Sighișoarei de la întemeierea orașului și până în 1945, ed. Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2004.

Parcurgând cuprinsul acestei lucrări (sec. XII- până în anul 1945) ți se creionează un tablou deosebit. Lungul șir de căruțe despre vestul Germaniei, ale acelor „hospites regis”, stabilirea lor pe locul ce va fi numit apoi Schässburg-Segesvár-Sighișoara, val mareic ce va fi definitivat prin organizarea „Universitas saxonum”. Oraș prosper, edificat în timp, dar și luptând cu făruriile incendiile, epidemiile și inundațiile secolelor, Sighișoara se părea că și-a găsit liniștea în perioada interbelică. Dar a venit apoi al doilea război mondial și „duminica neagră” din 14 ianuarie 1945 când a fost reluat marșul spre răsărit. Dar nu mai erau „hospites regis” ci sclavi duși cu trenurile de marfă pe întinsele teritorii ale Rusiei la ce s-a numit „munca de reconstrucție”.

Cei 224 de bărbații și 240 de femei deportați în URSS, au avut o ultimă dorință să mai audă o dată clopotul cel mare al Bisericii din Deal. Mai există în arhiva primăriei documentul -ordin de deportare și din care reiese clar cine este vinovatul: Înalțul Comisariat aliat (sovietic). Din cei 464 de membri ai comunității săsești din Sighișoara, 55 nu s-au mai întors niciodată.

După care, valul a început retragerea. Pentru acest final, sunt emblematice ultimile rânduri ale acestei lucrări: „Între 1945-1995, într-o perioadă aproximativ egală cu ce în care veniseră pe aceste meleaguri în cea de-a doua jumătate a sec. al XII-lea (între 1150-1200), după 800 de ani, urmașii coloniștilor au emigrat pe cele mai diverse căi înapoi în teritoriile germane. Este și acesta un semn”.

Umplând un gol dureros în tratarea multidimensională a istoriei acestor meleaguri, lucrarea d-lui Baltag „Schässburg-Segesvár-Sighișoara” debutează printr-un elogios „Cuvânt Înainte” al domnului academician Ștefan Ștefănescu și o scurtă „Introducere” a autorului.

În desfășurarea celor nouă capitole, monografia cu subtitlul „Istoria Sighișoarei de la întemeierea orașului până la 1945”, ne traversează un parcurs excelent articulat inter și intra disciplinar și cer abordarea complexă a vieții politice, economico-sociale și cultural-științifice a așezării de pe Târnava Mare.

Simptomatică pentru înalta rigoare științifică în abordarea perioadelor istoriei sighișorene este introducerea de către autor la începutul fiecărui capitol a situației generale a Transilvaniei, a provinciei Sibiului, scaunului Sighișoarei în contextul politic al momentului:

Cap. I Situația Transilvaniei în sec. XII-XIV Întemeierea.

Cap. II Sighișoara și provincia Sibiului din sec XIV până la 1541.

Cap.VII Sighișoara și cele Șapte Scaune de la instaurarea stăpânirii austriece și până la Revoluția de la 1848.

Primul capitol al lucrării tratează perioada secolelor XII-XIV. După etapele de cucerire și integrare a Transilvaniei în regatul Ungariei, se descrie fenomenul colonizării populației germane în sudul Transilvaniei (sec. XII-XIII). Autorul nu se mărginește să prezinte secolul: „Diploma de aur de la 1224” în care coloniștii primesc „silva Blachorum et Bissenorum”, împreună cu apele ca să le folosească împreună cu sus numiții blachi și pecenegi.

Continuând cu colonizarea Scaunului Sighișoara și fondarea localității, d-l Baltag se implică activ în lămurirea originii toponimului Schässburg, a evoluției sale în timp cu prezentarea mai multor ipoteze : originea germană sau maghiară, originea aceluia Castrum Sex, ori a origini denumirii românești (acea Șighișoara de la 1436), dar și diversele ipoteze ale evoluției urbanistice.

Capitolul al doilea este rezervat prezentării evoluției Sighișoarei și provinciei Sibiului din secolul al XIV-lea până la 1541. După ce parcurge viața politico-militară a regatului Ungariei, Transilvania secolelor XIV-XV, apoi tabloul complet al Sighișoarei în această perioadă: evoluția populației, privilegiile, statutele, întruniri ale dietelor și Universității Saxone, dar și al ,controversatei prezențe a voievodului muntean Vlad Dracul în intervalul 1431-1436, a nașterii sau nu a lui

---

Vlad Țepeș aici, ori a chestiunii casei Vlad Dracul din Cetate, ca loc de găzduire a voievodului în oraș, pornindu-se de la ipotezele emise pe baza „portretului cu turban” existent aici. Prezentarea neamului Polderilor și a momentului Reformei religioase, încheie acest capitol extrem de bogat în date, fapte și nume.

Al treilea capitol ne supune atenției legislația internă-statutele orașului, principalele instituții de conducere, administrația scaunului și a Universității Săsești. Concluzia la acest capitol ni se pare extraordinar formulată: „Fără structuri ierarhice de tip feudal, fără nobili și iobagi, protejați de rege față de ingerințele și abuzurile nobilimii, cu obligații fiscale și militare precis stabilite, sașii din Provincia Sibiului au reprezentat o enclavă de libertate în mijlocul unei societăți bazate pe dependență personală, enclavă fără analogii în Europa medievală.”

Capitolul IV descrie situația Sighișoarei de la formarea Principatului (1541) până la instaurarea stăpânirii austriece (1699), cu bătălia de la Seleușul Mare (1662), marele incendiu din 1674 dar și prezentarea personalității lui Schuller von Rosenthal.

Capitolul V este dedicat vieții economice a orașului medieval: breslele medievale în secolele XIV-XVII, vecinătățile săsești și evoluția demografică în sec. XIII-XVIII, dar și situația românilor din Transilvania de sud, scaunul și orașul Sighișoara.

Arhitectura civilă, militară și ecleziastică a orașului ocupă întregul spațiu al capitolului al VI-lea, completate cu un material ilustrativ deosebit. Cetatea, turnurile, bisericile, clădirile vechiului burg „defilează” pe parcursul celor 87 **de 3 pagini ale celui mai consistent capitol.**

Capitolul al VIII-lea ne poartă pașii prin Sighișoara stăpânirii austriece, a absolutismului luminat promovat de Maria Terezia și Iosif al II-lea, dar și al epocii generalului Melas ori a revoluției de la 1848-1849 și a bătăliei de la Albești. Viața economică și culturală, multitudinea de asociații și societății germane, maghiare române, situația învățământului sighișorean și Scopationfest (sărbătoare Primăverii) ne dau pulsul vieții orașului în perioada de la 1848 la 1918.

Ultimul capitol este dedicat perioadei 1918-1945 cu largi referiri la evoluția social-politică, economică, și cultural-științifică și se oprește la deportarea sașilor în URSS fapt relatat deja.

Finalul lucrării aparține celor trei anexe:

- indicele cu evoluția istorică a denumirilor străzilor;
- indicele bibliografic extrem de complex;
- 10 planșe color cu un „addagio” prețios la ilustrațiile din interior.

Timpul și spațiul se derulează în lucrare într-un ritm alert, logic, arătându-ne obișnuințele autorului cu investigația științifică, dar și fluiditatea ideilor, eleganța exprimării, care ne descoperă obișnuințe de a-ți așterne pe hârtie ceea ce ai de comunicat. Ea se adresează unui public larg, specialiști, studenți sau cei pur și simplu interesați de trecutul orașului.

Un om și o viață pentru o idee, idei cuprinse în paginile unei cărți, acesta este frumosul dar făcut Sighișoarei de către dl. Gheorghe Baltag, dar pentru care îi mulțumim și îi dorm să continue.

(Gheorghe Gavrilă)

Samuel P. Huntington *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*. Ed. Antet, București, 1997.

Samuel Phillips Huntington este profesor la Harvard și un analist politic care a obținut notorietatea internațională prin lucrarea „Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale” (1993, 1996), în care susține teza unei noi ordini mondiale, instaurată la sfârșitul Razboiului Rece.

Teoria propusă de acesta, a fost formulată pentru prima oară în 1993, în „Foreign

---

Affaires”, unde a publicat un articol intitulat „Ciocnirea civilizațiilor?”. Articolul era o reacție la cartea lui Francis Fukuyama, „Sfârșitul istoriei și ultimul om” (1992). În 1996, el își dezvoltă teoria în lucrarea „Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale”.

În România, lucrarea a apărut la editura Antet, într-o traducere realizată de Radu Carp și prefăcută de Iulia Motoc.

Huntington pleacă în lucrarea sa de la diversele teorii asupra naturii politicii globale, în perioada de după Războiul Rece. Unii dintre acești teoreticieni susțineau că drepturile omului, democrația și capitalismul au devenit singura alternativă ideologică pentru națiunile contemporane. Astfel, Francis Fukuyama argumenta că lumea a atins „sfârșitul istoriei”.

Huntington crede în schimb că în timp ce epoca ideologiilor a apus, lumea s-a întors la o stare normală caracterizată prin conflicte culturale. În teza sa, el argumentează că principala cauză a conflictelor în viitor vor fi diferențele de ordin cultural și religios.

Ca o extensie, el arată că, conceptul de civilizație, ca cea mai înaltă formă de exprimare a identității culturale, va deveni din ce în ce mai utilă în analizarea potențialului de conflict. În acest sens el spunea: *„Este ipoteza mea că sursa fundamentală a conflictului în această lume nouă nu va fi determinată de aspectul economic sau de cel ideologic. Marea diviziune în rândul rasei umane și sursa dominantă a conflictelor va fi cea culturală. Statele naționale vor rămâne în continuare cei mai importanți actori în problemele lumii, însă principalele conflicte între națiuni și grupuri din diferite civilizații. Ciocnirea civilizațiilor va domina politica mondială. Linia dintre civilizații va reprezenta în viitor linia frontului”*¹.

În esență, teza provocatoare și importantă a „Ciocnirii civilizațiilor” este aceea că creșterea violențelor în lume este determinată de conflicte între state și culturi care se bazează pe tradiții religioase. Huntington, fost consilier politic a lui Clinton, argumentează că oamenii politici trebuie să țină cont de aceasta situație în special când intervin în problemele interne ale altor țări.

În cele cinci părți ale cărții sale el dezvoltă această teorie:

Partea I: Susține ideea conform căreia pentru prima oară în istorie, politica globală a devenit atât multipolară cât și multicivilizațională; modernizarea este prezentată distinct față de occidentalizare și ea nu produce nici o universalizare a civilizației și nici o occidentalizare a acesteia.

Partea II: Balanța puterii se schimbă în rândul civilizațiilor: Vestul se află într-un relativ declin, în timp ce Asia își dezvoltă puterea economică, politică și militară. Islamul cunoaște o explozie demografică cu consecințe negative asupra țărilor musulmane și asupra vecinilor lor. Toate civilizațiile non-vestice își reafirmă propriile valori culturale.

Partea III: Acum se pun bazele unei noi ordini mondiale. Aceasta se caracterizează prin: societățile care au afinități culturale vor coopera între ele; eforturile de a schimba o societate de la o civilizație la alta vor eșua; țările se vor grupa în jurul statului care exprima chintesența civilizației lor.

Partea IV: Pretențiile universaliste ale Vestului vor determina din ce în ce mai des

---

1 Samuel P. Huntington, **Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale**, editura Antet.

---

conflicte cu celelalte civilizații, în special cu Islamul și China; la nivel local se vor declanșa războaie între musulmani și non-musulmani.

Partea V: Supraviețuirea Vestului depinde de americani care trebuie să-și reafirme identitatea, dar și de restul statelor vestice care trebuie să accepte că civilizația lor este unică și nu universală, iar țelul lor trebuie să fie efortul comun de reînnoire și preservare a civilizației lor în fața asaltului civilizațiilor non-vestice. Evitarea unui război global al civilizațiilor depinde de liderii mondiali să accepte și să coopereze pentru a menține caracterul multicivilizațional al politicii globale.

În cadrul lucrării sale, autorul utilizează o serie de concepte noi și realizează o interesantă separare a civilizațiilor. Elementul religios se pare că este criteriul cel mai important în această clasificare. În unele cazuri el folosește însă și alte criterii precum proximitatea geografică sau similaritățile lingvistice. În funcție de acestea, el deosebește următoarele civilizații:

Civilizația vestică: cuprinde vestul Europei (Uniunea Europeană) și America de Nord. Tot aici se află și alte state derivate din statele europene precum Australia sau Noua Zeelandă.

Civilizația ortodoxă: cuprinde toate statele ortodoxe printre care și România.

America Latină: E un hibrid între Civilizația vestică și populația locală. Pot fi considerați ca parte a civilizației vestice însă cu structuri sociale și politice distincte de Europa și SUA.

Civilizația musulmană

Civilizația sinică: cuprinde China, Coreea, Singapore, Taiwan și Vietnam.

Civilizația japoneză: considerată a fi o sinteză între civilizația chineză și popoarele altaice.

Civilizația Africii subsahariene: poate să devină, în concepția autorului, a 8-a civilizație.

Huntington susține ideea conform căreia la sfârșitul Războiului Rece, conflictele între aceste civilizații s-au accentuat. În acest sens el oferă exemplul războaielor din Iugoslavia, Cecenia sau conflictul dintre India și Pakistan. O cauză fundamentală a acestor conflicte este credința Vestului în universalitatea sistemului său politic și a valorilor sale. Aceasta idee este naivă și „*promovarea în continuare a aceste idei nu va duce decât la accentuarea conflictului dintre civilizații.*”². Vestul trebuie să țină cont și de „civilizațiile concurente”, cea Sinică și Musulmană. Ele vor determina o schimbare a puterii politice, economice și militare, în detrimentul Vestului.

Huntington arată că expansiunea civilizației vestice s-a încheiat și revoltele împotriva acesteia deja au început. Vestul se confruntă în zilele noastre cu numeroase probleme: slaba creștere economică, stagnarea populației, șomajul, droguri și crime. Astfel puterea economică se schimbă către Asia. Mai mult, puterea politică și cea militară o va urma. Asia și islamul au fost cele mai active civilizații din ultimul sfert de secol. China probabil va

2 ibidem

---

avea cea mai puternică economie în secolul XXI, iar Asia este de așteptat să aibă 7 cele mai puternice economii până în 2020 într-un Top Ten.

În concepția lui Huntington, Civilizația sinică se afirmă deja datorită dezvoltării economice rapide. El crede că scopul Chinei este acela de a-și reafirma statutul de hegemon regional. În acel moment, statele din zonă se vor subordona acesteia datorită tradiției istorice și a confucianismului. Aceste valori sunt opuse pluralismului și individualismului vestic. Cu alte cuvinte, statele din zonă, precum cele două state: Coreea sau Vietnamul, vor accepta cererile chineze și vor deveni mult mai receptive la nevoile Chinei. Astfel Huntington crede că ridicarea Chinei prezintă una dintre cele mai importante amenințări pentru Vest.

În ceea ce privește Civilizația islamică, autorul susține că ea a cunoscut o creștere explozivă a populației care a alimentat însă instabilitatea internă, cât și de la graniță. Pe fondul acestei situații, mișcările fundamentaliste au devenit din ce în ce mai populare. Manifestări pe care el le numește „Renașterea islamică” cuprinde revoluția islamică din Iran din 1979 și primul război din Golf.

Autorul vede Civilizația musulmană ca un potențial aliat pentru China. Ambele au scopuri revizioniste și împart o istorie comună a conflictelor cu alte civilizații în special cu Vestul. Interesele celor două civilizații sunt comune în ceea ce privește dezvoltarea armamentului, drepturile omului și democrația, însă opuse Vestului. Astfel „conexiunea sino-islamică” se dezvoltă; China va colabora îndeosebi cu Iranul și Pakistanul.

Conflictele dintre civilizații vor avea loc „între musulmani și non-musulmani”, astfel autorul identifică „granițele însângerate” dintre Civilizația islamică și cea non-islamică. Primele conflicte dintre cele două civilizații datează încă de la începutul Evului Mediu, o dată cu invazia arabă în Europa și continuă cu cruciadele, expansiunea otomană și diviziunea lumii islamice de către imperiile europene în secolele XIX și XX.

În istoria recentă, factorii care au contribuit la ciocnirea celor două civilizații sunt: Renașterea islamică, explozia demografică în lumea islamică, la care se adaugă pretențiile universaliste ale Vestului.

Toți acești factori, istorici și moderni, vor conduce la ciocnirea dintre Civilizația musulmană și cea vestică. Aceasta va fi cel mai sângeros conflict al secolului XXI. Astfel atacurile de la 11 septembrie 2001 și acțiunile ulterioare din Afganistan și Irak au fost văzute ca o dovadă a teoriei lui Huntington.

În accepțiunea lui Huntington, conflictele dintre civilizații pot avea două forme: „conflicte de-a lungul liniei de contact” și „conflicte între state-nucleu”. Primul tip de conflict se desfășoară la nivel local și au loc între state cu granița comună dar care aparțin unor civilizații diferite sau în interiorul aceluiași stat dar care are populații care aparțin unor civilizații diferite. Al doilea tip de conflict se desfășoară la nivel global între state importante aparținând unor civilizații diferite.

O altă interesantă delimitare făcută de autor este aceea între modernizare, occidentalizare și „state sfâșiate”.

Huntington face o distincție între modernizare și occidentalizare. Criticii tezei susțin

---

că nu este posibilă modernizarea fără occidentalizare. Ca răspuns, cei care consideră teza corectă aduc ca argument situația Japoniei. Ea a adoptat tehnologia occidentală, democrația parlamentară, capitalismul, dar a rămas distinctă din punct de vedere cultural față de vest. Aceeași situație o are și China sau „tigrii asiatici”.

Probabil cel mai bun exemplu al unei modernizări fără occidentalizare este Rusia, statul cheie al lumii ortodoxe. H. argumentează că Rusia este un stat non-occidental chiar dacă împarte o bună parte din moștenirea sa culturală cu Vestul. În același timp Occ. se deosebește de Civilizația ortodoxă prin faptul că a cunoscut Renașterea, Reforma și Iluminismul.

Autorul se referă la statele care încearcă să se afilieze la alte civilizații ca „state sfâșiate”. Turcia, a cărei lideri politici au încercat să occidentalizeze țara încă de la 1920, este cel mai bun exemplu. Istoria, tradițiile și cultura Turciei sunt derivate din Civilizația islamică, dar elita pro-occidentală au imprimat țării o altă orientare, impunând instituții occidentale, alfabetul latin, a aderat la NATO, și caută să adere la UE. Mexic și Rusia sunt considerate de H. a fi la fel, „torn countries”. Australia este catalogată la fel datorită civilizației sale vestice și orientării economice spre Asia.

Un „stat sfâșiat” trebuie să îndeplinească trei cerințe pentru a-și redefini identitatea: elitele trebuie să suporte tranziția; masele trebuie să accepte redefinirea; elitele civilizației căreia „statul sfâșiat” încearcă să i se alătore trebuie să accepte această țară.

Din momentul apariției în 1993, teza lui H a fost foarte criticată. În primul rând, cartea lui H se bazează pe dovezi de o evidență amuzantă. Studiul riguroase au aratat că nu există o accentuare a frecvenței conflictelor dintre civilizații în perioada de după Războiul Rece³. *De fapt, războaiele regionale, s-au accentuat imediat după sfârșitul Războiului Rece, însă pe măsură ce timpul a trecut ele au devenit din ce în ce mai puține. În orice caz, rămâne de văzut în ce măsura războaiele care au avut loc pot fi atribuite „conflictelor intercivilizatoriale”.*

Alții au arătat că civilizațiile identificate de autor sunt dezbinat și nu au unitate internă. Lumea musulmana este puternic fracturată de-a lungul granițelor etnice. Arabii, turcii, pakistanezii sau indonezienii au fiecare viziuni diferite asupra lumii. Cea mai importantă critică este aceea că autorul nu folosește un criteriu clar de delimitare a civilizațiilor. De exemplu, diferențele culturale dintre China și Japonia nu sunt mai mari decât cele dintre China și Vietnam, dar cu toate acestea Vietnamul este alături de China în cadrul civilizației sinice, în timp ce Japonia se află alături de cea occidentală.

O altă problemă este cea că Civilizația vestică nu ține cont de: ramura catolică și protestantă, de diferențele culturale dintre lumea germanică și cea latină.

Amartya Sen a scris lucrarea „*Identitate și violență: Iluzia unui destin*”⁴, o critică la adresa tezei lui Huntington care susține un inevitabil conflict civilizațional. El argumentează

---

3 *Tuscicisny, Andrej, Civilizational Conflicts: More Frequent, Longer, and Bloodier?, 2004.*

4 Amartya Sen, *Identity and Violence: The Illusion of Destiny (Issues of Our Time)*, W. W. Norton, 2006.

---

că principala cauză a violenței este dată de momentul când oamenii se privesc reciproc din perspectiva unei singure afiliații: hindu sau musulmani, catolici sau ortodocși și nu au o perspectivă multiplă ca de exemplu: hindu, femeie, soție, mama, artist, fiică, etc., toate putând fi o sursă de identitate pentru o persoană.

Paul Berman, în cartea sa „*Teroare și liberalism*”⁵ susține că în ziua de azi nu există o graniță culturală clară, astfel nu există o civilizație islamică și nici o civilizație vestică, iar dovezile pentru o ciocnire a civilizațiilor nu sunt convingătoare, mai ales când luăm în considerare relațiile deosebite dintre SUA și Arabia Saudită.

Valorile se transmit mult mai ușor decât lasă Huntington să se înțeleagă. Națiuni precum India, Turcia, Japonia și cea mai mare parte a statelor est-europene au devenit democrații, iar Vestul însăși a fost dominat de dictatură și fundamentalism în cea mai mare parte a istoriei sale.

Edward Said în lucrarea „*Ciocnirea ignoranței*”⁶, spune că Huntington definește Civilizația ca un concept fix, lipsit de dinamism și interacțiune culturală. Teoria conform căreia fiecare lume este autarhică, închisă este aplicată întregii societăți umane. Scopul, după Said, este acela de a legitima anumite politici, de a menține o stare de război pe timp de pace. Huntington continuă Războiul Rece prin alte mijloace și nu face nici un efort în a ne face să înțelegem lumea contemporană sau să ajute la reconcilierea a două culturi.

O altă critică la adresa cărții este lansată de defunctul Papă Ioan Paul II: „*O ciocnire va urma numai când islamul și creștinismul sunt interpretate greșit sau sunt manipulate în scopuri politice sau ideologice*”⁷.

În concluzie, lucrarea lui Huntington, în ciuda caracterului inedit, este o lucrare periculoasă, întrucât distorsionează realitatea. Ea suferă din cauza faptului că e prea vagă, iar apropierea amuzantă, nesistematică față de un subiect sensibil a creat o serie de tensiuni. Ea a contribuit la accentuarea temerilor Vestului față de mișcarea islamică care a fost percepută ca o mișcare antioccidentală. Aceasta este puterea unui text bine scris și convingător; aceea de a distorsiona percepția individuală asupra unor civilizații.

(Claudiu Pop)

Bildband Schäßburg, Sighisoara, Segesvar aus Vergangenheit und Gegenwart, Herausgeber: Heinz Brandsch, Heinz Heltmann, Walter Lingner, Unter Mitarbeit von: Horst Breichofer, Walter Roth, Gustav Schneider, Albertdruck Verlag, Düsseldorf, 2003.

În cadrul preocupărilor dedicate trecutului orașului Sighișoara se înscrie și această lucrare. Dedicată în special reconstituirii urbei de pe Târnava de odinioară, după cum îi

---

5 Berman, Paul, **Terror and Liberalism**. W W Norton & Company, 2003.

6 Edward Said, **The Clash of Ignorance**, The Nation, 2001

7 Hatim Salih, **Beyond the clash of Ignorance**, Reset Dialogues on Civilizations, 2007

---

spune și titlul, prin imagini.

Concepută de către autori ca o veritabilă continuare a excelenței monografii *Schäßburg. Bild ein siebenbürgische Stadt* din 1998, cartea este structurată pe 26 de capitole. Pentru început avem de a face cu o prezentare a unor documente reprezentative pentru istoria orașului, cum ar fi o descriere a stemei acestuia, dar și a Bulei de aur din anul 1224, prin care regele Ungariei, Andrei al II-lea acorda privilegiile sașilor ardeleni.

Următoarele capitole sunt dedicate prezentării orașului în diferite momente și ipostaze. Dintre acestea amintim: o excelentă expunere asupra istoriei breslelor sighișorene făcută de Geront Nussbächer, apoi asupra mănăstirilor sighișorene, a istoriei orașului în secolele XVII-XIX. Printre autori remarcăm o pleiadă de personalități locale ca: Richard Schuller, Friedrich Teutsch, Friedrich Müller, Josef Haltirch etc. Alături de aceste articole se mai evidențiază, o descriere a incendiului din 1676, o prezentare a orașului făcută de Charles Boner în lucrarea *Transilvania, țara și oamenii* și *Cartea de Cetire* a preotului și pedagogului *Zaharie Boiu*.

Partea a doua și cea mai consistentă este dedicată imaginilor cu Sighișoara în două capitole. Primul capitol cuprinde o prezentare a Sighișoarei într-o perioadă de 100 de ani, de la începuturile fotografiei în jurul anului 1850 și până la 1950. Sunt prezentate aici fotografii de ansamblu ale orașului începând cu anul 1870, apoi o prezentare a clădirilor din Cetate și din Orașul de Jos, o parte dintre ele, azi, transformate sau dispărute. Tot în acest capitol sunt prezentate vechile poduri ale orașului, cum ar fi podul de la Venchi sau podul Mamut. Pe lângă acestea găsim imagini cu inundațiile, care au adus mari distrugerii orașului, începând cu anul 1893 și până în 1932.

Apoi, sunt prezentate o serie de manifestări cu care s-a mândrit orașul ca: primirea episcopului Georg Daniel Teutsch la 1888, a regelui Ludwig de Bavaria în 1914, a regilor României Carol al II-lea și Mihai în 1931. Nu a fost uitat nici muzeul din Turnul cu Ceas cu prima sa organizare expozițională, precum și dezvelirea statuii poetului Petöfi Sándor.

În ultima parte găsim prezentări ale bisericilor și școlilor din oraș. Se remarcă aici fotografii document făcute cu ocazia serbării școlare *Scopationfest*. Sunt expuse, de asemenea, eforturile întreprinse în domeniul industrial, apariția fabricilor și dezvoltarea acestora. Nu este uitată nici viața asociațională, sportivă, ca și prezentarea unor manifestări artistice și culturale cum ar fi: piese de teatru, carnavaluri concerte.

Ceea ce se remarcă în acest capitol sunt imaginiile pline de nostalgie ale celebrului *Wuch*, adică a căii ferate cu ecartament îngust Sighișoara - Agnita, de la construirea ei în 1898 și până la desființarea ei în 1965.

Ultimul capitol este dedicat evoluției orașului după 1950, cu prezentarea inundațiilor devastatoare din 1970 și 1975, care au marcat profund istoria recentă a urbei. Munca de reconstrucție de după inundații și eforturile susținute pentru îndiguirea Târnavei. Vedem aici și transformările apărute în domeniul urbanistic în anii postbelici prin apariția unei platforme industriale și a noi cartiere de blocuri.

Avem de a face cu o lucrare foarte bine documentată și cu o prezentare a fotografiilor

---

de o calitate excepțională. Este un îndrumar foarte bun pentru specialiștii din domeniul istoriei, artei, arhitecturii, dar în același timp o carte extraordinară pentru toți cei îndrăgostiți de orașul nostru.

(Nicolae Teșculă)